

Kroniek

H.J.C.C.J. Wilschut

M/V in de kerk

De GS Amersfoort-Centrum 2005 besloot tot de instelling van een deputaatschap ‘Vrouwen in de kerk’. Deputaten wijzigden hun naam in ‘M/V in de kerk’. De problemen rond de positie van de vrouw konden zij niet loskoppelen van de positie van de man. Voor de uitvoering van hun opdracht had deze naamsverandering geen gevolg. Aldus p. 5 van het deputatenrapport.

Vooropmerkingen

Voordat ik met u de inhoud van dit deputatenrapport nader wil bekijken, maak ik een paar vooropmerkingen.

In de eerste plaats is het rapport *onmogelijk lang*: ruim 180 pagina's. De rapportage van deputaten omvat 45 pagina's. Daarop volgt het verslag van het empirisch onderzoek (de nummering begint opnieuw, p. 1-79), plus bijlagen (p. 83-145). Het is erg veel gevraagd van een kerkelijke vergadering om dit allemaal te behappen. Met als gevaar dat er veel ongelezen blijft.

Deze lengte bevordert ook niet de *betrokkenheid van de kerken*. De afgevaardigden van de GS krijgen de rapporten in gedrukte vorm. De kerken worden naar de digitale versie verwezen. Welke kerkenraad laat een zo uitvoerig rapport uitprinten? En vanaf het scherm de zaak doornemen is bij deze omvang ook geen doen. Rapporten van deze lengte zouden eigenlijk verboden moeten worden.

Daarbij is het rapport ook nog eens *veel te laat verschenen*: enkele weken voordat de GS geopend werd. De termijn waarin het rapport moest worden gepubliceerd (vijf maanden voor aanvang van de GS, *Acta GS Amersfoort-Centrum 2005*, p. 87), werd daarmee royaal overschreden. Ook op die manier zijn kerken en kerkenraden op achterstand gezet. Daar helpt de verlengde termijn om alsnog opmerkingen in te leveren bij de GS weinig aan. Die verlenging kan de (zeker in dit geval hoognodige!) termijn van vijf maanden niet goedmaken.

Daarom, met alle respect voor de serieuze manier waarop deputaten hun taak hebben opgepakt en voor de indrukwekkende hoeveelheid werk die verzet is – dit werkt *kerkelijk* m.i. niet echt. Wanneer een rapport gevraagd wordt, moet je niet met een boekwerk aankomen. Dan maak je het ook jezelf moeilijk om op tijd te rapporteren.

Relevantie

De GS Amersfoort-Centrum 2005 gaf deputaten de volgende opdrachten mee:

1. *Door middel van een probleemanalyse, vooral op basis van empirisch onderzoek, met medewerking van de Theologische Universiteit, in kaart te brengen welke vragen en problemen de kerken signaleren rond het thema ‘vrouwen in de kerk’;*

2. *Een plan van aanpak te maken dat beschrijft op welke wijze we kunnen komen tot een goed onderbouwd bijbels antwoord op de vragen en problemen die uit het onderzoek naar voren komen.*

Met behulp van deskundigheid van de TU werd empirisch onderzoek gedaan naar de positie van man en vrouw binnen de GKv en de diverse meningen die daarover leven binnen de kerken. Deputaten zelf leveren de analyses waaraan zij voorstellen verbinden.

Waarom een nieuwe doordinking van de plaats met name van de vrouw in de kerk? Deputaten wijzen op ontwikkelingen in de maatschappij. Veel vrouwen, ook christenvrouwen leveren daar hun bijdrage, geven leiding, dragen verantwoordelijkheid. Tegelijk zie je dat binnen de GKv diverse taken door vrouwen vervuld gaan worden (catechese, scribaat van de kerkenraad). Daar komt dan ook nog eens bij dat in diverse protestantse kerken de vrouw in het ambt aanvaard werd (PKN, NGK).

Die ontwikkelingen vragen om een nieuwe bezinning van wat de Bijbel ons zegt. Straks worden we ingehaald door de praktijk, zonder dat er een grondige bezinning heeft plaatsgevonden. Doet de vanuit het verleden gekomen praktijk wel recht aan bijbelse uitgangspunten?

Dat alles rechtvaardigt het voorstel van deputaten om te investeren in grondige bijbelstudie. Al kunnen er ook kanttekeningen bij geplaatst worden. In veranderende omstandigheden het bijbels gehalte van je huidige positie nog eens doormeten – daar kan niemand bezwaar tegen hebben. Tegelijk moet je je bewust zijn van het gevaar dat je de Bijbel gaat lezen *vanuit* die gewijzigde omstandigheden. Zodat die gaan fungeren als interpretatiekader. Wanneer je tot andere conclusies komt dan in het verleden, *dan zal de correctie aan de Schrift ontleend moeten zijn en niet aan de gewijzigde situatie*. Heb het dan niet te gauw over ‘voortschrijdend inzicht’. Niet altijd is jouw inzicht toegenomen. Soms is gewoon jouw invalshoek veranderd. Laat alsjeblieft de Schrift voor zichzelf spreken.

Die waarschuwing klemmt temeer, omdat zich in de discussies een nieuwe trend aandient. Dan wordt vooral gekeken naar de *gemeenschappelijk gegeven gaven* aan man en vrouw. Waaraan het bijbelse spreken over het *verschil* tussen man en vrouw ondergeschikt wordt gemaakt. Je hebt maar zo een eigen raster (en filter!) aan de Schrift opgedrongen. Bovendien is de vraag gewettigd of de Schrift ook geen *van elkaar verschillende specifieke gaven* voor man en vrouw kent.

Hernieuwde schriftstudie begint niet in een blanco situatie. Je kunt niet doen alsof jij de eerste bent die de Schrift onderzoekt over de positie van de vrouw in de kerk. Studies uit het verleden zijn niet maatgevend, maar eerder verkregen en verworven wijsheid kun je niet ongebruikt laten liggen. Wat dat betreft is het goed dat deputaten eerdere besluiten en publicaties inventariseren in hun rapport. Dan is het nog maar de vraag of nieuwe studie wezenlijk iets toevoegt aan standpunten zoals die in het verleden over en weer zijn ingenomen. Heb je het over nieuwe bijbelse *argumenten* of over veranderde *gevoelens*?

Deputaten merken terecht op dat in de belijdenis (art. 30/31 NGB) de exclusieve vervulling van ambten door mannen wordt voorondersteld, zonder dat daarover expliciete uitspraken worden gedaan. De vooronderstelling zou berusten op de kerkelijke praktijk. Dat lijkt te kort door de bocht. Achter de reformatische praktijk lag wel degelijk uitleg van de Schrift, die dermate vanzelfsprekend was dat nadere uitleg in de belijdenis kon ontbreken. Dat wil niet

zeggen dat daarmee de positie van man en vrouw in de kerk confessioneel geïjkt is. Maar de vooronderstelling heeft wel degelijk een bijbelse achtergrond.

Hermeneutiek

Is de scheppingsorde – met een verschillende positie tussen man en vrouw – een blijvend gegeven? Of zijn alle positieverschillen een gevolg van de zondeval, waarvan we door Christus verlost worden? Kortom, is er een blijvende scheppingsorde (A) of is er sprake van herstelde gelijkheid (B)?

Op de achtergrond van deze discussie constateren deputaten een verschillende *hermeneutiek*. Dus: *hoe* lees je die Schrift methodisch? Deputaten noemen twee lijnen, met daarbij de verzekering dat beide het gezag van de Schrift aanvaarden. Het lijkt mij het beste om hier een citaat uit het deputatenrapport in te lassen (p. 10):

Beide lijnen zijn het er over eens, dat de Bijbelschrijvers zelf geworteld waren in de cultuur van hun tijd. Dat tekent bijvoorbeeld de manier waarop zij dingen als vanzelfsprekend aannemen (en dus in de beschrijving kunnen weglaten) of juist als opvallend optekenen. De vraag is in hoeverre die cultuur doorwerkt in het gezag van de teksten voor vandaag. Als Bijbelschrijvers iets doorgeven als een boodschap van God, dan zit daar al een zekere ‘culturele verwerking’ in, en dat erkennen beide partijen ook, maar zou dat ook kunnen betekenen dat de boodschap van God als het ware schuilgaat onder die culturele laag? Zodat het christelijke fijngevoeligheid vereist om door die laag heen te kijken en zicht te krijgen op de boodschap voor vandaag? Zou het zelfs zo kunnen zijn dat de Geest zich met opzet verborgen houdt achter die culturele laag om ons uit te dagen onze christelijke vrijheid in wijsheid te gebruiken? Zodat we door de Geest geleid min of meer kunnen uitgroeien boven uitspraken van het Nieuwe Testament, in die zin dat we daar niet meer aan gebonden zijn? Zijn die uitspraken zó verweven met de concrete situatie waarin ze gegeven zijn, dat een rechtstreekse toepassing vandaag niet kan, mogelijk zelfs in strijd komt met Gods bedoeling?

De eerste hermeneutische lijn duiden deputaten aan met een C, de tweede met een D. Zij merken op dat A en C enerzijds en B en D anderzijds wel vaak maar niet altijd samen opgaan. Je kunt in de standpunten ook de combinatie B en C aantreffen (rapport, p. 11). Uiteraard kennen A,B, C en D weer de nodige nuanceringen (rapport, p. 10, noot 2).

Overzicht codering in deputatenrapport

standpuntbepaling

- A. verschil m/v blijvende scheppingsorde
- B. verschil m/v in Christus opgeheven: gelijkheid

hermeneutische lijnen

- C. blijvende geldigheid voorschriften NT
- D. voorschriften NT op situatie toegesneden

Bij de tweede hermeneutische lijn (D) zet ik grote vraagtekens. Op die manier gaan *wij* uitmaken wat de Schrift te zeggen heeft. Met de culturele verpakking gooi je de (blijvend normatieve) inhoud weg. De Geest kan je zelfs ‘laten uitgroeien boven de uitspraken van het Nieuwe Testament’. Hier valt nog moeilijk een *gereformeerde* hermeneutiek in te ontdekken.

Het maakt ook de erkenning van het schriftgezag tot een formaliteit. Want materieel kun je een eigen koers varen. Met de Heilige Geest en de christelijke vrijheid als verdedigingslinie.

Nu kun je hoog of laag springen. Maar wanneer Paulus het verschil in positie tussen man en vrouw in de kerk motiveert, heeft dat voor hem niets met de cultuur van zijn tijd te maken, maar alles met wat er in de Bijbel staat. Zie 1 Timoteüs 2:11-15:

Een vrouw dient zich gehoorzaam en bescheiden te laten onderwijzen; ik sta haar dus niet toe dat ze zelf onderwijst of gezag over mannen heeft; ze moet bescheiden zijn. Want Adam werd als eerste geschapen, pas daarna Eva. En niet Adam werd misleid, maar de vrouw; zij overtrad Gods gebod. Ze zal worden gered doordat ze kinderen baart, als ze tenminste volhardt in het geloof, de liefde en een heilige, ingetogen levenswijze.

Deputaten geven een overzicht, hoe de diverse relevante teksten uit het Nieuwe Testament op verschillende manieren benaderd en uitgelegd worden. Opvallend is de manier waarop volgens de lijn B/D en de lijn B/C de reikwijdte van 1 Timoteüs 2:11-15 *beperkt* wordt: het gaat om bepaalde vrouwen (onopgeleide vrouwen, dominerende vrouwen in de gemeente van Efeze), of om getrouwde vrouwen. Terwijl Paulus zijn voorschrift als *algemene regel* formuleert en 1 Timoteüs 3 (over ouderlingen en diakenen) direct in het verlengde van 1 Timoteüs 2:11-15 ligt. Maar dat ter zijde. Waar het mij vooral om gaat: *dat Paulus de eigen positie van man en vrouw niet in de cultuur maar in de Schrift (Gen. 1-3) verankert – dát blijft zowel bij B/C als B/D buiten beeld, althans in het rapport van deputaten (p. 41).*

Mooi dat deputaten een grondige schriftstudie voorstellen. Die discussie moet onmiskenbaar beginnen met de vraag: hoe lezen we eigenlijk de Schriften? Anders krijgen we een oeverloze discussie, die eindigt in een totale spraakverwarring.

Afgesloten op 22 mei 2008.